

THE THEORETICAL FOUNDATIONS OF LABOR EDUCATION IN THE HERITAGE OF THINKERS**Bahromova Mukhlisa Davron kizi**
Tashkent International University of Chemistry

Abstract: This thesis analyzes the role and significance of labor education in the pedagogical and philosophical views of Eastern and Western thinkers. In particular, the ideas related to labor education put forward in the works of such thinkers as Abu Nasr al-Farabi, Abu Ali ibn Sina, Alisher Navoi, Jan Amos Comenius, and John Locke are examined from a theoretical perspective. Labor education is interpreted as an important factor in the formation of personal development, moral maturity, and social activity. The study reveals the importance of labor education in the modern education system and highlights the place of the thinkers' intellectual heritage in today's pedagogical process.

Keywords: labor education, heritage of thinkers, personal development, moral education, pedagogical views, education and upbringing.

MUTAFAKKIRLAR MEROSIDA MEHNAT TARBIYASINING NAZARIY ASOSLARI**Bahromova Muxlisa Davron qizi**

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti

Annotatsiya: Mazkur tezisda Sharq va G'arb mutafakkirlarining pedagogik-falsafiy qarashlarida mehnat tarbiyasining o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Xususan, Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Alisher Navoiy, Yan Amos Komenskiy, Jon Lokk kabi mutafakkirlarning asarlarida mehnat tarbiyasiga doir ilgari surilgan g'oyalar nazariy jihatdan o'rganiladi. Mehnat tarbiyasi shaxs kamoloti, axloqiy yetuklik va ijtimoiy faollikni shakllantiruvchi muhim omil sifatida talqin etiladi. Tadqiqotda mehnat tarbiyasining zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati ochib berilib, mutafakkirlar merosining bugungi pedagogik jarayonda tutgan o'rni yoritiladi.

Kalit so'zlar: mehnat tarbiyasi, mutafakkirlar merosi, shaxs kamoloti, axloqiy tarbiya, pedagogik qarashlar, ta'lim va tarbiya.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyat taraqqiyoti bevosita inson kapitalining rivojlanish darajasi bilan belgilanadi. Inson kapitalining muhim tarkibiy qismi esa mehnatsevarlik, mas'uliyat, kasbiy faollik va ijtimoiy foydalilik kabi sifatlar hisoblanadi. Ushbu sifatlar esa mehnat tarbiyasi orqali shakllanadi. Mehnat tarbiyasi yosh avlodni hayotga, kasbga va jamiyatda munosib o'rin egallashga tayyorlovchi muhim pedagogik jarayondir.

Sharq va G'arb mutafakkirlari asarlarida mehnat tarbiyasi masalasi doimo muhim o'rin egallab kelgan. Ular mehnatni nafaqat moddiy farovonlik manbai, balki shaxsni ma'naviy-axloqiy jihatdan kamol toptiruvchi omil sifatida talqin etganlar. Ayniqsa, Sharq mutafakkirlari mehnatni halollik, sabr-toqat va komillikka yetaklovchi vosita sifatida baholagan.

Mazkur tezisda mutafakkirlar merosida mehnat tarbiyasining nazariy asoslari tahlil qilinib, ularning bugungi ta'lim-tarbiya tizimi uchun ahamiyati ilmiy jihatdan yoritiladi.

Asosiy qism

Mehnat tarbiyasi g'oyasi Sharq mutafakkirlarining pedagogik qarashlarida yetakchi o'rin egallaydi. Abu Nasr Forobiy o'zining "Fozil odamlar shahri" asarida jamiyat taraqqiyoti mehnatsevar va hunarli insonlar faoliyati bilan chambarchas bog'liq ekanini ta'kidlaydi. Forobiyga ko'ra, har bir inson jamiyatda o'z o'rniga ega bo'lishi uchun ma'lum bir kasb-hunarni egallashi va halol mehnat qilishi lozim.

Abu Ali ibn Sino mehnat tarbiyasini insonning jismoniy va ruhiy salomatligini ta'minlovchi muhim omil sifatida baholaydi. U bolalarni yoshligidan mehnatga o'rgatish, ularning qobiliyatiga mos hunar tanlash muhimligini ta'kidlaydi. Ibn Sinoning fikricha, mehnat insonni dangasalik va beparvolikdan saqlaydi hamda unda iroda va mas'uliyat hissini shakllantiradi.

Alisher Navoiy ijodida ham mehnat tarbiyasi masalasi alohida o'rin tutadi. U o'z asarlarida mehnatni insonni ulug'lovchi, jamiyatda obro'-e'tibor qozontiruvchi fazilat sifatida madh etadi. Navoiy fikricha, halol mehnat bilan topilgan rizq insonni ma'naviy poklaydi va uni komillikka yetaklaydi.

G'arb mutafakkirlari qarashlarida ham mehnat tarbiyasi muhim pedagogik g'oya sifatida namoyon bo'ladi. Yan Amos Komenskiy mehnatni ta'lim bilan uzviy bog'liq jarayon deb hisoblab, bolalarni amaliy faoliyat orqali tarbiyalash zarurligini asoslaydi. Jon Lokk esa mehnat tarbiyasini shaxsning mustaqil fikrlashi va hayotga moslashuvchanligini rivojlantiruvchi vosita sifatida talqin etadi.

Umuman olganda, mutafakkirlar mehnat tarbiyasini shaxs kamolotining ajralmas qismi sifatida baholaganlar. Ularning qarashlari bugungi kunda ham dolzarb bo'lib, ta'lim tizimida mehnat tarbiyasini samarali tashkil etishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mutafakkirlar merosida mehnat tarbiyasi shaxsni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik omil sifatida e'tirof etiladi. Sharq va G'arb mutafakkirlarining qarashlari mehnat tarbiyasining nafaqat iqtisodiy, balki axloqiy va ijtimoiy ahamiyatga ham ega ekanini ko'rsatadi. Mehnat orqali insonda mas'uliyat, intizom, sabr-toqat va jamiyatga foydali bo'lish kabi sifatlar shakllanadi.

Bugungi ta'lim tizimida mutafakkirlar merosidan foydalanish, yoshlarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash, ularni kasb-hunarga yo'naltirish muhim vazifalardan biridir. Shu bois mehnat tarbiyasiga oid klassik pedagogik g'oyalarni zamonaviy ta'lim jarayoniga tatbiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Forobiy A.N. *Fozil odamlar shahri*. – Toshkent: Fan, 2004.
2. Ibn Sino A.A. *Tanlangan asarlar*. – Toshkent: Fan, 2005.
3. Navoiy A. *Mahbub ul-qulub*. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2018.
4. Komenskiy Ya.A. *Buyuk didaktika*. – Moskva, 1982.
5. Lokk J. *Ta'lim haqida fikrlar*. – Moskva, 1989.
6. Hasanboyev J. va boshqalar. *Pedagogika nazariyasi*. – Toshkent: Fan, 2016.

